

Klik [hier](#) voor het originele artikel (p. 69)

WETEN LEERLINGEN ZELF WAT GOED VOOR HEN IS?

Verschillende generaties krijgen vaak verschillende eigenschappen toegedicht. Zo zouden babyboomers rebels zijn en leden van Generatie X of de MTV-generatie allemaal lui. De huidige generatie wordt vaak aangeduid als *Generatie Z*, *Digital Natives* of *Homo Zappiëns*, omdat ze opgroeien met internet, smartphones en tablets. Het lijkt alsof zij meteen weten hoe alle digitale en technologische snufjes werken, vaak veel sneller dan hun ouders en leerkrachten. Daarnaast staan ze via internet in verbinding met alle kennis van de wereld en hebben ze daarom, zo heet het, geen parate kennis meer nodig. In hun artikel (2013) maken Kirschner & Van Merriënboer korte metten met enkele van deze aan de jongste generatie toegedichte eigenschappen.

HET IDEE

Als je kleuters in de weer ziet met een tablet, zou je denken dat ze precies weten waar ze mee bezig zijn. Ze zoeken filmpjes uit, zetten het volume harder of zachter en lijken het wachtwoord beter te onthouden dan hun ouders. Kinderen die in het digitale tijdperk opgroeien, worden ook wel *digital natives*, digitale autochtonen, genoemd. In tegenstelling tot hun ouders die *digital immigrants* (digitale allochtonen) genoemd worden. Deze *digital natives* zouden op een andere manier les moeten krijgen, aldus bijvoorbeeld Prensky, de man die het begrip heeft bedacht: *‘Onze leerlingen zijn radicaal veranderd. De huidige leerlingen zijn niet meer de mensen waarvoor ons onderwijssysteem is opgezet.’* Dit was ook de gedachte achter de, inmiddels alweer grotendeels terziele gegane iPad-scholen. Omdat kinderen zo goed met technologie om kunnen gaan (en volgens sommigen zelfs hierdoor andere hersenen hebben ontwikkeld), moeten zij ook via technologie leren. Kirschner & Van Merriënboer zetten vraagtekens bij deze redenering. Spelen met tablets is iets anders dan leren via tablets, stellen zij. Het is maar de vraag of leerlingen de technologie ook goed weten te gebruiken om te leren. Ze gaan ook nader in op twee andere aan deze generatie toegedichte eigenschappen, namelijk dat elke leerling een specifieke leerstijl zou hebben en dat leerlingen volledige controle zouden moeten krijgen over hun eigen leren.

DE INZICHTEN

Het vlinderdefect Het is weliswaar zo dat kinderen praktisch alles online kunnen opzoeken, maar online staat ook veel desinformatie en klinkklare onzin. Ze moeten gevonden informatie dus ook kunnen beoordelen op nut, betrouwbaarheid, waarheid etc. Alle uren die kinderen besteden aan nieuwe technologie hebben nog niet geleid tot verbetering van dit type vaardigheden (ook wel mediawijsheid genoemd). De auteurs wijzen bovendien op een risico bij het gebruik van technologie: leerlingen gebruiken de gevonden informatie heel passief, zijn alleen maar in staat om te knippen en plakken, en fladderen vluchtig via hyperlinks van de ene brok informatie naar de volgende, zonder de structuur van de inhoud te doorgronden. Ze onthouden misschien wel enkele ‘interessante’ feitjes, maar goed leren doen ze niet. Dit noemen Kirschner & Van Merriënboer het *‘butterfly defect’*. De conclusie is dan ook dat leerlingen helemaal niet zo goed met technologie kunnen omgaan; in ieder geval niet als het om leren gaat.

Niet bestaande leerstijlen Het tweede waarvoor de onderzoekers waarschuwen, is differentiatie op basis van de verschillende leerstijlen van leerlingen. Het idee heerst dat om leerlingen goed te laten leren je als leerkracht enkel hoeft uit te zoeken wat de leerstijl van elke leerling is, om vervolgens het lesmateriaal in die stijl aan te bieden (de zogenaamde *matching hypothesis*). Maar als eerste kun je je

afvragen over welke stijl we het dan hebben. In de loop van de tijd zijn er veel verschillende leerstijlen bedacht. Zo kunnen we de VARK-leerstijlen gebruiken waarbij leerlingen onderverdeeld worden in de 4 vakjes: Visueel, Auditief, Reader en Kinesthetisch. Volgens de leerstijlen van Kolb kun je leerlingen verdelen in doeners, dromers, denkers of beslissers en volgens wéér anderen in holistische of analytische leerlingen, impulsieve of reflectieve leerlingen, analytische, praktische of creatieve leerlingen etc. Coffield onderzocht hoeveel leerstijlen er in de literatuur voorkwamen en kwam tot maar liefst 72 verschillende leerstijlen! (zie kader). Ernstiger bezwaar is dat uit overzichtsstudies blijkt dat het matchen van de leerstof aan de leerstijl van de leerling niet leidt tot beter leren. Als dat wel het geval was, zouden bijvoorbeeld leerlingen met een auditieve leerstijl beter leren (een hogere toetsscore krijgen) als zij naar de leerstof mogen luisteren en minder goed (een lagere toetsscore) als zij de leerstof moeten lezen. Bij een leerling met een visuele leerstijl zou dit omgekeerd zijn. Er is verwoed gezocht in de literatuur naar deze op basis van leerstijlen te verwachten interactie, maar die werd helaas niet gevonden. Daarnaast zijn er nog andere problemen met de leerstijlen. De meeste vragenlijsten die onderzoekers gebruiken om leerstijlen in kaart te brengen, blijken niet betrouwbaar te zijn. De ene week rolt eruit dat de leerling een denker is, de andere week een doener. Je kunt ook vraagtekens zetten bij het verband tussen de voorkeur voor een bepaalde manier van leren, hoe de leerstof aangeboden wordt en de leeropbrengst. Want deze voorkeur zegt niets over een geschikte stijl van leren. Weten leerlingen wel wat goed voor hen is? Vraag kinderen naar hun lievelingseten en de meeste zullen iets noemen dat vooral vet en zoet is. Is deze eetvoorkeur (eetstijl) de gezondste? Het laatste probleem met leerstijlen wordt duidelijk met de volgende vraag: *Hoe ga je een leerling auditief uitleggen hoe donkerrood en steenrood er uitzien? Of hoe ga je kinesthetisch uitleggen hoe de roep van een uil klinkt?* De leerstof is dus bepalender dan de leerstijl. Maar waarom zijn de leerstijlen dan zo populair? Een deel van het antwoord is psychologisch: elke leraar wil graag een manier hebben om te kunnen differentiëren tussen leerlingen. Een andere reden is dat er aan de leerstijlenhype goed te verdienen valt. Er zijn dan ook de nodige aanbieders van

EEN LEERSTIJL PER KIND?

Stel dat we leerstijlen willen gebruiken om te differentiëren. Hoe zou dat in zijn werk gaan? We testen als eerste of leerling X een doener, dromer, denker of beslisser is. Leerling X blijkt een dromer te zijn (volgens de test). Prima, maar helaas weten we dan nog niet of deze leerling visueel, auditief, reader of kinesthetisch is. Dit zoeken we vervolgens ook uit en X blijkt een visuele dromer te zijn. We zitten nu op 16 mogelijke leerstijlen (4 van Kolb x 4 van VARK). Maar is het eigenlijk een holistische of een analytische visuele dromer? Dit zoeken we uit en nu zitten we op 32 verschillende leerstijlen. De leerling blijkt een analytische visuele dromer te zijn. Zijn we er dan? Nog niet, we weten nog niet of de leerling een impulsieve of reflectieve analytische visuele dromer is. Nu zitten we al op 64 verschillende leerstijlen en helaas kunnen we zo nog wel even doorgaan. Dat is niet alleen ondoenlijk, het heeft ook weinig zin.

testen, workshops, conferenties, boeken etc. Ten slotte kan het een dankbaar excuus zijn voor de leerling of ouder waarom het leren niet goed gaat.

Volledige controle Een derde onderwerp dat Kirschner & Van Merriënboer bespreken, is het idee dat we leerlingen de controle moeten geven over hun leerproces. Ze mogen zelf keuzes maken over wanneer ze wat leren. Door leerlingen die controle (of autonomie) over het eigen leerproces te geven zouden ze gemotiveerder raken en vervolgens ook beter leren en presteren. Een probleem hierbij is dat leerlingen het moeilijk vinden om hun eigen prestaties accuraat in te schatten; zij denken vaak dat deze beter zijn dan in werkelijkheid het geval is (zie [artikel](#) *De zelfsturende leerling*). Daarnaast zien we dat als je leerlingen zelf keuzes laat maken, ze vaak voor de dingen kiezen die ze gemakkelijk vinden. Zij kiezen dan bijvoorbeeld opgaves waarvan ze al weten dat ze die kunnen. Op deze manier dagen ze zichzelf niet uit, terwijl we dit juist wel willen. Ze hebben daarbij onze hulp nodig, stellen de auteurs. We moeten leerlingen ondersteunen bij het maken van keuzes en deze ondersteuning geleidelijk afbouwen, zodat leerlingen het uiteindelijk zelf

kunnen (zie [artikel](#) *Leren in de steigers*). Recent onderzoek laat zien dat dit inderdaad zo werkt, maar dat deze vaardigheden moeilijk over te hevelen zijn naar een andere context. Dus wat leerlingen bijvoorbeeld bij spelling leren, kunnen ze niet vanzelf ook toepassen bij optelsommen.

IN DE KLAS

Hoe zit het in jouw klas en bij jou op school? Hebben jij en je collega's het wel eens over leerstijlen of werken jullie er mogelijk mee? Het is lastig om afscheid te nemen van een idee dat zo logisch en sympathiek klinkt – ieder mens is immers anders? Maar *dit idee mist elke wetenschappelijk fundament en kan zelfs, zoals we hierboven al schreven, averechts werken*. Praat er vooral samen over en spreek collega's die zweren bij leerstijlen erop aan. Dit soort gesprekken kunnen lastig zijn, juist omdat mensen veel geïnvesteerd hebben in de methode die zij hanteren. Maar uiteindelijk wil elke leerkracht dat doen wat het beste is voor leerlingen. Misschien werken jullie op jouw school al aan het ontwikkelen van mediawijsheid bij de leerlingen. Met dit materiaal kun je in de les aan de slag om leerlingen te leren hoe zij goed informatie kunnen zoeken, vinden, sorteren, beoordelen en uiteindelijk gebruiken. Technologie inzetten als hulpmiddel bij het leren kan waardevol zijn, maar kan leerlingen ook afleiden. Dat verschilt per situatie. In het [artikel](#) *Maakt het medium het verschil?* wordt hier verder op in gegaan. Al vanaf de kleuterklas kun je kinderen af en toe de regie in handen geven over hun eigen leerproces. Het begint bijvoorbeeld met kleuters zelf laten kiezen in welke hoek ze willen werken. Let er daarbij op dat ze niet alleen maar gaan voor wat ze kennen en ook eens nieuwe dingen uitproberen. In hogere groepen kun je de keuzes, onder begeleiding, steeds verder uitbreiden. Bij rekenen bijvoorbeeld bepaal jij eerst voor leerlingen hoeveel sommen ze bij bepaalde stof moeten maken, later kun je ernaar toewerken dat ze dat steeds meer zelf mogen bepalen. Daarbij leer je hen om niet te kijken naar wat ze leuk of minder leuk vinden, maar naar wat ze zelf nodig hebben om de stof te beheersen. Dat kun je doen door hen telkens te laten zien welk effect hun keuzes

hebben voor hun leren: je koos ervoor 3 deelsommen te maken, maar dat is te weinig voor jou om de stof onder de knie te krijgen.

- [Nationaal Media Paspoort](#): een gratis lessenreeks van gr 1-8
- SLO [leerlijn](#) Mediawijsheid in het po
- [Leraar24](#) Hoe maak je leerlingen mediawijs?
- [Blog](#) Onderwijs laten aansluiten bij leerstijlen van leerlingen is niet effectief
- [YouTube](#) filmpje waarin Willingham uitlegt waarom leerstijlen niet bestaan
- [Blog](#) van Kirschner over waarom *digital natives* niet bestaan

Meer lezen!

Uit de praktijk

ONDERZOEK SCHUDT JE WAKKER

Leerkracht Jenny Willems laat zich graag inspireren door onderzoek en gelukkig heeft haar school, De Regenboog in Schaijk (Noord-Brabant), daar ruim aandacht voor. Dit schooljaar volgt het team bijvoorbeeld een **cursus EDI**, *Expliciete Directe Instructie*. 'Wat me daarin aanspreekt, is dat je een theoretisch kader aangereikt krijgt. We praten echt samen over waarom en hoe we dingen doen, analyseren onze manier van lesgeven en laten ons voeden door inzichten uit onderzoek.' Zo gebruikte ze de methode Nieuwsbegrip voor begrijpend lezen. 'Nu blijkt uit onderzoek dat het niet alleen gaat om het aanleren van leesstrategieën, maar juist om in de klas veel samen te praten over een tekst.' Soms wringt het. Dan ben je op basis van je ervaringen in de klas vast overtuigd van A en blijkt uit onderzoek B. 'Neem nou leerstijlen. Collega's hoor ik dan zeggen: die van mij denkt echt in beelden. Maar onderzoek vertelt een ander verhaal, namelijk dat iedereen op dezelfde manier leert en dat leerstijlen niet bestaan. Dan moet je omdenken en dat kost even tijd. Maar het is goed om van tijd tot tijd boven je eigen klas en leerlingen uit te gaan. Onderzoek schudt je wakker: doen we wel de juiste dingen?' Die zelfkritische blik helpt om je onderwijs te verbeteren. Vorig jaar merkten Willems en haar collega dat het in groep 3 niet goed ging met de verhaaltjessommen. 'We gingen er te veel vanuit dat de methode wel dekkend zou zijn. We dachten ook te gemakkelijk dat als 2, 3 leerlingen een goed antwoord geven de hele klas het begrijpt. Nu gebruiken we wisbordjes en zie je meteen wie wel en niet meekomt. Je kunt daar direct op inspelen en dat maakt je lessen nog krachtiger.'